

СИСТЕМНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ „ФОНОВИХ” ЯВИЩ ПАТОСЕСУАЛЬНОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Синеокий О.В., к. ю. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті автором надаються віктимологічна характеристика „фонових” явищ та систематизовані правові, психологічні, інформаційні та медико-педагогічні технології у сфері протидії патосексуалізації молодіжного субкультурного середовища. На підставі проведеного аналізу автором обґрунтовується доцільність впровадження довгострокової програми мінімізації „фонових” явищ, що виступають стимуляторами патосексуальної віктимізації молоді.

Ключові слова: „фонові” явища; проституція; алкоголізація; наркоманія; порнографія; педофілія; кіберпростір; інформація.

Sineokiy O.V. СИСТЕМНЫЕ ИНФОРМАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ И МЕДИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЕРЫ ПРОФИЛАКТИКИ «ФОНОВЫХ» ЯВЛЕНИЙ ПАТОСЕСУАЛЬНОЙ ВИКТИМИЗАЦИИ МОЛОДЕЖИ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье автор дает ви́ктимологическую характеристику «фоновых» явлений и систематизирует правовые, психологические и медико-педагогические технологии в сфере противодействия патосексуализации молодежной субкультурной среды. На основании проведенного анализа автором обосновывается целесообразность внедрения долгосрочной программы минимизации «фоновых» явлений, которые выступают стимуляторами патосексуальной ви́ктимизации молодежи.

Ключевые слова: «фоновые» явления; проституция; алкоголизация; наркомания; порнография; педофилия; киберпространство; информация.

Sineokiy O.V. SYSTEM INFORMATION-LAW AND MEDICAL-EDUCATIONAL MEASURES OF PROPHYLAXIS OF THE «PHONE» PHENOMENA OF PATHOSEXUAL VICTIMIZATION OF THE YOUTH / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The author of the article makes victimological characteristic of the “phone” phenomena and orders some law, psychological and medical-educational technology in the sphere of opposition to pathosexualisation of subculture of the youth. That’s why after thorough investigation of the theme the author proves the necessity of long-term programme minimisation of the “phone” phenomena, which are stimulation of the pathosexual victimisation of the youth.

Key words: “phone” phenomena; prostitution; alcoholism; drug addiction; pornography; pedophilia; cyberexpanse; information.

Ревнителів моральної чистоти долають брудні фантазії.

Джонатан Свіфт (1667 - 1745)

Соціально негативні явища зумовлюють злочинність, у т.ч. сексуальну, що існує на їхньому фоні, тому ці явища й зветься *фоновими*. Про зв'язок таких „фонових” явищ, як ведення паразитичного способу життя (жебрацтво та бродяжництво), немедичне вживання наркотиків та інших медичних препаратів (токсикоманія), зловживання спиртними напоями, особливою частиною чого є надмірна алкоголізація молодії, соціальні хвороби (венеричні, ВІЛ-інфекція та СНІД), проституція (чоловіча, жіноча, пенітенціарна, дитяча), міграція (легальна, нелегальна), яскраво свідчать дані кримінальної статистики.

У загальному вигляді виділяють чотири основні стратегії опору зґвалтуванню: 1) активний фізичний опір - зменшує ймовірність зґвалтування, одночасно підвищуючи ймовірність заподіяння тілесних ушкоджень чи убивства; 2) активний вербальний опір (заклики про допомогу, погрози) – зменшує ймовірність зґвалтування, про заподіяння тілесних ушкоджень залежність не встановлена; 3) пасивний фізичний опір (спроби утекти або укритися в якому-небудь приміщенні) – зменшує ймовірність завершення зґвалтування і майже не впливає на кількість одержуваних жертвою тілесних ушкоджень; 4) пасивний вербальний опір (прохання пощади, спроби домовитися з гвалтівником) – збільшення ймовірності завершення зґвалтування й анітрошки не допомагає жертві зменшити фізичний збиток [1, 244].

Щоправда, як це випливає із матеріалів багатьох досліджень, опитування різних категорій жінок викривають досить суттєву різницю між офіційною статистикою, в якій відображується "сексуальна віктимізація" населення, та отриманими даними, що свідчить про актуальність окремого вивчення соціально-психологічних факторів сексуальної агресивної поведінки, зокрема таких як вплив засобів масової інформації, відеоіндустрії тощо. Так, наприклад, В. Христенко наводить наслідки численних опитувань населення в різних країнах, що дає змогу визначити пріоритет сексуального насильства, котре за впливом займає друге місце після смерті жертви [2, 151].

Отже, стисло розглянемо віктимологію більшості „фонових” явищ, що зі свого боку виступають стимуляторами патосексуальної віктимізації молоді.

АНАТОМІЯ ПРОСТИТУЦІЇ. Серед загального масиву патосексуальних „фонових” явищ перше місце посідає таке явище, як проституція. До того ж небезпека цього явища для суспільства полягає в залученні до заняття нею все більшої кількості осіб, особливо неповнолітніх, у створенні живильного середовища для інших серйозних правопорушень. Вона є джерелом порнографії, наркоманії, побутового пияцтва, статевих інфекцій і СНІДу. Втім повна заборона проституції і запровадження підвищеної адміністративної і кримінальної відповідальності не викоренить її як явище, а сприятиме її тінізації, латентності [3, 17].

Проблемами визначення кримінально-правової природи проституції та причинами її поширення займалися Ю. Александров, С. Денисов, А. Дяченко, О. Ігнатов, І. Карпець, М. Коржанський, В. Кудрявцев, Н. Кузнецова, Є. Моршнев, В. Навроцький, С. Яценко та інші. Однак, як слушно наголошувала І. Присяжнюк, і понині кримінально-правовий аналіз проституції лишається актуальним, особливо в контексті декриміналізації (криміналізації) цього явища [4].

Причини, які спонукають жінок займатися проституцією, різні: 14% пояснюють свою "професію" бажанням "красиво, весело пожити"; 14% — цікавістю, 13% — небажанням працювати, 11% — бажанням "підробити" (до стипендії, зарплати).

Повії за своїми моральними якостями свідомо здатні розповсюджувати небезпечну інфекцію. Проституція поділяється на жіночу, чоловічу і дитячу. Цей поділ існує й сьогодні. Хоча до цього можна додати такий окремий сектор, як пенітенціарну проституцію, яка у свою чергу також структурована на чоловічу та жіночу. Крім того, проституція може бути як легальною, так і нелегальною. Законодавчого визначення проституції немає. Під *проституцією* прийнято розуміти систематичне надання особою свого тіла для задоволення сексуальних бажань іншої особи (групи осіб) за матеріальну винагороду.

Проститування можливе як при гетеросексуальних, так і гомосексуальних стосунках. Суспільна небезпека цього явища, перш за все, пов'язана зі зв'язком проституції зі злочинним світом; розповсюдженням венеричних захворювань, ВІЛ/СНІДу та падінням рівня суспільної моралі.

Враховуючи той факт, що жінки частіше (більшою мірою), порівняно з чоловіками, займаються проституцією, надамо їм соціально-демографічну характеристику: а) їхній вік становить: від 18 до 29 років - 84,3%; неповнолітні - 2,2%; особи, віком понад 40 років складають 1,2%; решта - особи у віці за 45 років; 2) освіта: вищу і незакінчену вищу освіту мали 23,2%, середню - 53,9%, решта - незакінчену середню освіту; 3) сімейний стан: перебували в шлюбі 17,9%, не перебували в шлюбі 82,1%, 24,0% - розлучені, 1,5% - вдови; 4) соціальне становище: робітники - 15,0%, службовці - 48,6%, учні - 6,4%, домогосподарки - 0,6%, без певних занять - 29,4%.

Повії класифікуються „за сферами послуг” у такий спосіб: 1) інтердівчата, які обслуговують іноземців; 2) особи, які продаються багатим співвітчизникам; 3) «плечові», - які подорожують із водіями вантажівок; 4) бездомні; 5) «вокзальні».

Віктимологічний аспект проституції полягає в тому, що: 1) по-перше, проституцію, як засіб наживи, широко використовує злочинність, у тому числі й організована. На її основі вона створює систему секс-бізнесу зі звідниками, утримувачами домів розпусти, сутенерами, торговцями «живим товаром», у тому числі переправленням за межі країни. На думку експертів, річний обіг секс-бізнесу в Україні ставить не менше двох мільярдів гривень. Наймерзнішим злочином є втягування у проституцію дітей; 2) по-друге, повії широко використовують як співучасників злочинів, грабіжники, вимагачі, шахраї; саме повії, відвідуючи квартири заможних клієнтів, проводять розвідку для подальших крадіжок чи розбійних нападів, просять водіїв підвезти до місця, де на них (водіїв) чекає злочинна засідка; 3) по-третє, повії і самі вчиняють чимало злочинів стосовно клієнтів, використовують їх «відключення» унаслідок сп'яніння, застосування клофеліну (традиційне прізвисько - «хіпес-повія»); 4) по-четверте, повії (як жінки, так і чоловіки) є одним з основних джерел розповсюдження венеричних захворювань, гепатиту та ВІЛ-інфекції. Жодні запобіжні засоби нездатні виключити високий рівень ризику захворювання.

Найголовнішим чинником широко розповсюдженої проституції в державах (на думку експертів, проституцією займаються сотні тисяч жінок) є різке падіння моралі суспільства, а це означає: воно фактично погоджується з аморальністю, і це безпосередньо вкрай негативно впливає на формування поглядів підлітків і молоді не лише стосовно сексуальних проблем, а й на оцінку інших сторін буття. Проституція підриває підвалини соціальної моралі, руйнує сім'ю, урешті-решт призводить до деградації особистості.

Слід зазначити, що кримінальне законодавство зарубіжних країн, на відміну від вітчизняного, більш послідовно, обґрунтовано та комплексно підходить до захисту інтересів сім'ї, моралі та статевого виховання.

Запобіганню проституції, як і іншим видам правопорушень, може слугувати профілактична діяльність, і вона буде ефективною лише тоді, коли проблеми сім'ї, жінки, дитини стануть головними в державі й суспільстві. Велике значення має і віктимологічна профілактика серед усіх вікових категорій жінок.

До «фонових» явищ, що впливають на злочинність, можна віднести й таке явище, як *міграція*, з чим тісно пов'язана проституція. Аналізуючи механізм взаємозв'язку міграції зі злочинністю, важливо звернути увагу на таку існуючу статистичну залежність між інтенсивністю міграційних процесів та рівнем злочинності, що потребує глибокого і диференційованого вивчення соціальних і соціально-психологічних характеристик різних груп населення. Однією з головних ознак міграції є перетин кордонів тих чи інших територій - держави, області, населеного пункту.

Мігруючи країною в різних видах транспорту, повії наражають себе на небезпеку і стають жертвами осіб чи то із кримінальним минулим, чи то водіїв або інших випадкових осіб, із якими вони вступають у статеві зв'язки. Здебільшого повії користуються послугами сутенерів, яким повинні віддавати основну частку свого заробітку. Із нелегальною міграцією пов'язана міжнародна проституція, унаслідок заняття якою (шляхом обдурювання) жінок запрошують на роботу за кордон, насильно відбирають у них документи, що посвідчують їхню особистість, позбавляють засобів до існування і примушують жити в борг. Після цього статус «рабинь» для таких осіб забезпечений на декілька років. Крім того, повертаються додому з них далеко не всі. А спроба втекти зазвичай завершується трагічно [5, 278 - 294].

АЛКОГОЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ, ПОШИРЕННЯ НАРКОМАНІЇ, ВЕНЕРИЧНІ ХВОРОБИ ТА СНІД.

Невипадково пияцтво та алкоголізм є причиною багатьох сексуальних злочинів. Систематичне пияцтво та алкоголізм призводять, як правило, до деградації людської особистості, втрати елементарних принципів моралі, до появи у свідомості антисупільних поглядів. Віктимологія пияцтва та алкоголізму полягає в тому, що пияки та алкоголіки належать до групи осіб із підвищеним ступенем віктимності і є потенційними жертвами, які своїм нікчемним виглядом провакують до вчинення злочинів інших осіб і, насамперед, проти себе. Зазвичай вони стають об'єктами таких злочинних діянь, як: пограбування, розбійні напади, звалтування, хуліганські дії тощо. Неспроможність останніх через свій безпорадний стан (алкогольне сп'яніння), у якому вони перебувають майже постійно, чинити адекватний опір іншим антисупільним елементам, призводить до їх перетворення на «потенційні жертви» і легку здобич для злочинців. Людина в стані алкогольного сп'яніння, тобто з ослабленою гальмуючою діяльністю кори головного мозку, часто стає образливою та конфліктною, легковажною, цинічною, зухвалою, егоїстичною і не стримує себе в діях (провокує конфлікт або створює конфліктну ситуацію). Тому профілактичні засоби в цьому плані є основним напрямом у діяльності як держави, так й її органів. Звичайно, тільки силами правоохоронних органів цю проблему вирішити неможливо, адже вона є справою всього суспільства. Комплексність і об'єднання зусиль різних державних органів і громадських установ може значно вплинути на вирішення існуючої проблеми. Велику роль у цьому відіграють медичні працівники з різного фаху (психологи, психотерапевти, наркологи та ін.).

Наступним «фоновим» явищем, яке істотно впливає на стан злочинності в державі, є наркоманія. Вживання наркотиків призводить до тяжкої, майже невиліковної хвороби, що зветься *наркоманією*. Наркоманія є хворобливим потягом до наркотиків та похідних від них речовин. Небезпека проявів наркоманії (токсикоманії) полягає в тому, що вона дуже швидко і безповоротно руйнує фізичне і моральне здоров'я людини. Смерть здебільшого настає через кілька років (інколи - місяців) інтенсивного вживання засобів, але їй передують повна деградація особи (відмова від соціально корисної праці, психічна нестійкість, порушення в статевій сфері, втрата пам'яті, тероризування рідних і знайомих тощо).

Це може викликати з першого погляду заперечення, але існує зв'язок між наркоманією і сексуальною злочинністю, адже існує досить нетиповий, у контексті піднятої проблеми, аспект. Це – застосування агресором наркотиків для отримання сексуальних відносин із жертвою. Rohypol - «наркотик для звалтування на побаченні», є сильним заспокійливим засобом, що часто вживається підлітками. Із цього приводу М. Куршев розглянув проблеми взаємозв'язку вживання наркотиків із сексуальним насильством. На початку 90-х рр. ХХ ст. після вчинення кількох сексуальних злочинів, де жертви були нагодовані флунітразепамом, на препарат навісили ярлик “наркотик для звалтувань” (англ. - *date rape drug*). Препарат дійсно порушує нормальну свідомість, у результаті чого особа охоче йде на сексуальні зносини, а потім не здатна точно пригадати всі обставини звалтування [6].

Практично всі наркомани, які вживають опіати, хворі на гепатит, значна кількість - на СНІД і сифіліс. Тривале вживання наркотиків неминує призводить до передчасного старіння, духовного падіння людини, провалів у пам'яті, послаблення інтелекту і притуплення почуттів, паралічу волі. Останнім часом спостерігається зростання наркотизації свідомості, насамперед, неповнолітніх. Наркотики стають доступними, і молодь має більше можливостей спробувати їх. Наркомани, як і алкоголіки, є потенційними жертвами злочинних посягань і в стані наркотичного сп'яніння не можуть належним чином оцінювати ситуацію, що склалася, і тому стають її заручниками.

Жертви наркоманії, не усвідомлюючи результатів своєї поведінки, не завжди вживають необхідні заходи застереження, а саме не дбають про стерильність медичного інструменту при внутрішньовенному введенні наркотиків і створюють умови, які сприяють їх зараженню ВІЛ-інфекцією.

Як зазначено вище, наркомани, які вживають наркотики ін'єкційно, частіше за інших можуть захворіти на СНІД, який є також «фоновим» явищем злочинності. Зв'язок СНІДу з сексуальною злочинністю чітко простежується в так званих групах підвищеного ризику. До першої групи належать гомосексуалісти - 78%, до другої - проститутки, до третьої - наркомани, які вживають наркотики внутрішньовенно, до четвертої - бомжі, жебраки, а також особи, які ведуть паразитичний спосіб життя, - 7%. А тому СНІД - проблема не лише медична, а й соціально-економічна і морально-психологічна.

Віктимологія СНІДу, як і наркоманії, полягає в тому, що загострення конфліктів між близькими людьми та іншими особами можуть призвести як до вчинення злочину, так і до самогубства. Постійне побоювання, що внаслідок розголошення таємниці хвороби буде втрачена повага з боку оточуючих до осіб, хворих на СНІД, пригнічує останніх, і на фоні наявних у них психічних хвороб і соматичних станів виникає внутрішня напруженість, яка поглиблюється гострим дефіцитом можливостей для виходу зі становища, що склалося. Така ситуація призводить до самогубства або його спроби.

Жертва СНІДу може відрізнитися від інших осіб підвищеною довірливістю, розумовою відсталістю, природною фізичною слабкістю або своїм безпорадним станом, викликаним вживанням наркотиків, що дозволяє окремо вести розмову про феномен „стимулюючої жертви”, тобто потенційної потерпілої, яка своєю власною поведінкою, іншими ознаками або об'єктивними характеристиками стимулює сексуального нападника, який знаходився у стані постійного „очікування” на вчинення певних злочинних дій (кінцево детермінує його передкримінальну мотивацію), що складає додатковий аспект дослідження і потребує окремого висвітлення.

У ряді випадків в особи, яка захворіла на СНІД, на рівні підсвідомості виникає бажання помститися за свою хворобу повколишнім, що нерідко супроводжується конфліктами з іншими людьми та суспільством загалом. Особа вважає себе відштовхнутою від суспільства, а воно часто відвертається від неї, що призводить до так званого СНІД-тероризму [7, 98].

Останніми роками в країні досить успішно використовуються превентивні заходи з метою попередження громадян стати жертвою сексуального злочину. Суттєвого значення набувають загальносоціальні і спеціальні заходи, спрямовані на недопущення розповсюдження ВІЛ/СНІДу, ресоціалізацію осіб, які вживають наркотичні засоби, займаються проституцією та ведуть інший антисуспільний спосіб життя, а також на підвищення рівня загальної культури і поліпшення побуту громадян.

ІНФОРМАЦІЙНА ПОРНОВІЙНА В КІБЕРПРОСТОРІ ТА ПРОПАГАНДА ПЕРВЕРЗІЙ У ЗМІ. Існують передумови для ствердження, що гвалтівника створює інформація, яка отримана з різних джерел, а також моделі, системи переконань і цінності, котрі заохочують і виправдовують насильство. Отже, стисло розглянемо інформаційний аспект проблеми патосексуальної віктимізації.

Держава гарантує свободу інформаційної діяльності в цих напрямках усім громадянам та юридичним особам у межах їх прав і свобод, функцій і повноважень. Тобто діяльність держави щодо оприлюднення будь-яких матеріалів також можна визнати як інформаційну. З одного боку, Закон України «Про захист суспільної моралі» забороняє виробництво та обіг в Україні в будь-якій формі продукції порнографічного характеру. Такою продукцією законодавець пропонує вважати будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друковану, аудіо-, відеопродукцію, в тому числі рекламу, повідомлення та матеріали, продукцію засобів масової інформації, електронних ЗМІ, змістом яких є детальне зображення анатомічних чи фізіологічних деталей сексуальних дій чи які містять інформацію порнографічного характеру (ст. 1 зазначеного Закону). З іншого - окремо постає проблема надмірного інформаційного розповсюдження показу як „м'яких” девіантних псевдоеротичних стрічок, так і власне жорстоких актів сексуального насильства, які показуються по телебаченню та в інших відкритих джерелах (загальнодоступні журнали, порномагазини, DVD, Internet). Щодо інформаційного насичення сайтів, то тут можна зустріти як „звичайну” порнографічну продукцію, так і відкриту пропаганду сексуального насильства. Так, ще у 2002 р. в Одесі було припинено діяльність злочинного міжнародного угруповання, основною метою якого було поновлення дитячих порносайтів. «Моделей» - дівчат від 10 до 14 років для роботи в «студії» привозили з сусідньої Молдови. Фотографії розміщувалися на зарубіжних серверах та давали значні доходи зловмисникам [8, 99].

Потрібно зазначити, що дозволяється виробництво та розповсюдження продукції еротичного характеру (тобто такої, що має за мету не збудження низьких інстинктів, а досягнення естетичного ефекту, спрямована дорослим особам і не є образливою) та продукції, яка містить окремі елементи насильства і жорстокості, виключно за умови дотримання обмежень, які встановлені законодавством. Так, законом встановлено, що подібну продукцію можна розповсюджувати лише за умови недоступності її неповнолітнім і ненав'язування споживачам. Ввезення на територію України, виготовлення (виробництво), зберігання з метою розповсюдження та розповсюдження продукції, надання послуг і проведення видовищних заходів сексуального характеру здійснюються лише за наявності дозволу (ліцензії) на кожний вид діяльності. Тим більше, нормативно визначено спеціальні умови продажу, розповсюдження, публічної демонстрації продукції сексуального чи еротичного характеру. За загальним

правилом, трансляція теле-, відео- і радіопрограм, що містять елементи еротики, допускається з 24-ої до 4-ої години ранку. Перед трансляцією теле- й радіопрограм сексуального чи еротичного характеру обов'язково має бути зроблено звукове або текстове повідомлення про характер програми і заборону перегляду чи прослуховування її неповнолітніми.

У суспільстві тривають процеси занепаду духовності, приниження національних вікових традицій. Держава намагається змінити на краще становище дітей та молоді, захистити їх від впливу всіляких негативних явищ, насильства, жорстокості, розпусти.

Слід погодитися з позицією А. Орлеана, який зазначає, що ставлення людей до порушення своїх прав та свобод не виключає аморальності дій винних у торгівлі людьми осіб, крім того, згода особи на спричинення їй шкоди не є обставиною, що виключає кримінальну відповідальність. Дійсно, декриміналізація торгівлі людьми, вчиненої за згодою проданої особи, ускладнила б протидію більшості проявів торгівлі людьми [9, 81].

Представники кримінальних угруповань, які займаються сексуальною експлуатацією жінок, скористалися ситуацією, що склалася в Україні, і це надало їм можливості розширити сферу свого кримінального бізнесу та отримувати додаткові прибутки. З 1995 р. почалася цілеспрямована робота юридичних та фізичних осіб для залучення жінок на роботи до сумнівних розважальних закладів за межами України. Встановлено, що особи, які займалися цим, діяли в багатьох випадках на замовлення іноземних кримінальних угруповань, що контролюють проституцію. Організація торгівлі людьми та незаконного вивезення за державний кордон є одним із напрямків діяльності транснаціональної організованої злочинності.

Велика роль у партнерстві соціальних сил, що протидіють торгівлі жінками, належить ЗМІ. Однак роль ЗМІ у вирішенні проблем, пов'язаних із секс-експлуатацією жінок, оцінюється неоднозначно. Поряд із поширенням необхідної інформації про проблему ЗМІ є могутніми засобами тиражування небажаних стереотипів, пов'язаних із поширенням секс-експлуатації і торгівлі людьми, спекулюючи на «пікантних» подробицях, образі жінки як секс-товару і т.п. У зв'язку з цим визнається необхідною розробка спеціальних технологій «ангажування» ЗМІ і проведення спільних проектів неурядових організацій і ЗМІ, спрямованих на протидію торгівлі людьми, не поширюючи принижуючих жінку стереотипів [10, 140].

Експерти неурядових організацій, що займаються проблемами насильства серед жінок, виділяють такі стереотипи, пов'язані з торгівлею жінками і секс-експлуатацією, що були сформовані завдяки ЗМІ: 1) зображення жінки як секс-об'єкта, товару; 2) "жінка сама провокує насильство" ("жінка завжди сама винна"); 3) образ жертв секс-експлуатації як розпусних пропащих жінок із низьким рівнем інтелекту і культури, вихідців із «низів»; 4) проституція - проблема жінок, у суспільстві акцент робиться на поведінці і моралі жінки; 5) жінкам подобається бути повіями, усі вони роблять це добровільно; 6) "повію не можна згвалтувати"; 7) танцівниця - це повія, мігрантка - це повія, модель - це повія тощо.

Виділяють три типи жінок і дівчат, що стали особами, які постраждали від торгівлі людьми з метою примусу до зайняття проституцією: 1) ті, кого змусили працювати в сфері надання секс-послуг шляхом обману або примусу, що очікували одержати зовсім іншу роботу; 2) ті, кому вербувальники сказали не всю правду про рід їхньої діяльності, тобто очікували, що їм доведеться працювати в подібній сфері, але зовсім в інших умовах; 3) ті, кого вірно інформували щодо сфери діяльності, але які надали контроль за ситуацією іншій особі (торговцеві), що використовував їхнє економічне і юридичне становище для одержання своєї вигоди, у той час як жертви знаходилися в борговій залежності від нього [11].

Девіктимізацією, тобто напрямком попередження злочинності щодо мінімізації віктимність, охоплюються специфічні комплекси профілактики, що допоможе особі не стати жертвою торгівлі людьми, а саме: а) виховно-профілактичні заходи, мета яких — впровадження в масову свідомість людей ідеї фізичної недоторканності особи (робота серед молоді та учнів шкіл, програми стримування злочинності тощо); б) захисний напрямок, у межах якого розробляються і впроваджуються в індивідуальну і масову свідомість людей заходи і засоби захисту і самозахисту, завчасного вжиття заходів, актуалізації поняття самозбереження, самоконтролю, які передбачають обережність, пильність (консультативні освітні заходи щодо особистої безпеки і охорони власності, навчальні курси серед школярів, батьків, взагалі громадян; розповсюдження пам'яток, плакатів, буклетів, нарисів, статей, у яких викладаються поради щодо ухилення від можливості потрапити до представників наднаціональної налагодженої кримінальної корпорації по торгівлі людьми із сексуальною метою); в) організаційно-управлінські заходи, спрямовані на скорочення віктимності громадян (наприклад, належна освітленість вулиць міст і сіл, устаткування засобів негайного зв'язку населення з міліцією тощо); г) обмежуючий напрям заходів (виявлення латентних потерпілих і попередження їх ризикової, легковажної, безтурботної некритичної поведінки); д) нормативне врегулювання питань, пов'язаних із віктимізацією (вдосконалення законодавства про допомогу жертвам злочинів та ін.); д) підвищення рівня правових знань та ін.

Отже, викладене переконливо свідчить, що потрібно змінити традиційний підхід до патосексуальної профілактики, який орієнтований винятково на потенційних правопорушників і залишає за її рамками попереджувальний вплив на потенційних жертв. Повинно йтися про загальну переорієнтацію діяльності правоохоронних органів на першочерговий захист прав і інтересів жертв злочинів (як реальних, так і потенційних). Цілком зрозуміло, що історію людського суспільства неможливо правильно зрозуміти без урахування особливостей впливу конкретних *інформаційних чинників на сексуальну субкультуру* і, навпаки, впливу елементів сексуальної культури на загальну культуру людства. У зв'язку з цим, вважаємо, що існує потреба перегляду діючого Закону України «Про інформацію», розробки його нової редакції, яка б враховувала ситуацію, що склалася.

З метою вчасного виявлення та профілактики в Інтернеті розповсюдження порнографії необхідно широко використовувати інноваційні технології щодо моніторингу електронної інформації, фіксації Web-серфінгу (пошуку інформації в Інтернеті) відповідними спеціальними підрозділами, що потребує відповідного законодавчого врегулювання. Тому протидія сексуально-агресивним проявам у глобальній мережі тільки на національному рівні буде малоефективною. У зв'язку з цим необхідні розробки і прийняття таких норм, що будуть пристосовані до законодавств інших держав.

Вважаємо за потрібне в стислому вигляді зупинитися на методах педофілів, що діють у кіберпросторі. Так, як правило, педофіл спочатку завойовує довіру дитини, проявляючи щире участь та інтерес до її справ й проблем. Після цього він намагається роздобути електронну, поштову адресу або номер телефону наміченої жертви. Потім зловмисник відсилає потенційній жертві порнографічні матеріали, які мають переконати дитину, що сексуальні відносини між дорослим і підлітком є цілком нормальними й природними. Далі залишається лише останній крок - призначення зустрічі. Популярний інтернет-провайдер «Америка Онлайн» (AOL) здійснив спробу відмежувати дітей від комп'ютерних педофілів. Так, зокрема, для відстеження підозрілих і непристойних діалогів у чатах, які призначені тільки для дітей, з 1997 р. поставлена спеціальна «охорона» Trebilcock. Крім того, батькам, які занепокоєні засиллям порнографії в кіберпросторі, можна порадишити поставити програму, що виконує функцію фільтра, й призначену для блокування доступу дітей до сайтів із непристойними зображеннями та вульгарними словами. Така програма, безумовно, зможе обмежити перегляд дітьми порнографічних сайтів, але, на жаль, залишається досить ненадійним захистом від педофілів, що відвідують дитячі чати.

Нарешті, система індивідуального попередження таких сексуальних аномалій, як педофілія, повинна будуватися залежно мотиваційного впливу негативних санкцій від стадії соціалізації. Отже, індивідуальна профілактика має бути направлена на два відносно самостійні, але взаємопов'язані об'єкти: макросоціальний і мікросоціальний.

Для відстеження дій педофілів в Інтернеті, за аналогією з автомобільними магістралями, необхідне постійне «патрулювання» кіберпростору спеціальними підрозділами правоохоронних органів. Ефективність боротьби із подібними загрозливими перверсивними проявами залежить від своєчасного виявлення негативних стимулів (мотивів) поведінки осіб, потенційно схильних до педофілії, розробці й впровадженню відповідного комплексу заходів протидії – усунення (нейтралізації) негативних чинників злочинної мотивації, що будуть діяти «на випередження». Це дозволить правоохоронним органам коригувати можливості системи кримінальної юстиції щодо розслідування серійних педофільних злочинів, що були вчинені з використанням кібермереж. Ось саме з цих підстав, нами обґрунтовується наявна потреба кардинального переформатування можливостей правоохоронних органів шляхом створення спеціалізованої слідчо-оперативної групи (далі - СОГ) по розкриттю багатоепізодних сексуальних злочинів в якості експериментальної інноваційної одиниці під умовною назвою „Мисливці за маніяками”.

Таке вузькогалузеве формування мало б діяти з одного боку - спільно з існуючими правоохоронними органами на всій території України, але з іншого - на підпорядковуючись будь-яким місцевим керівникам, а також на території інших країн у складі міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп, з досвідом напрацювань постійно зростала б фаховість учасників цих формувань, а з цього – ефективність в роботі щодо розкриття та розслідування особливо складних сексуальних злочинів.

В рамках цього проекту окремо посідає проблема нагляду за дотриманням законності цих позапроцесуальних формувань, що зможуть діяти на території декількох країн, задля вирішення чого нами пропонується найближчим часом розробити *спеціальне міждержавне положення про наднаціональні контрольні-наглядові колегії за діяльністю міждержавних змішаних спеціальних слідчо-оперативних груп*, склад яких потрібно сформувати на пропорційній основі із спеціалізованих прокурорів – представників усіх країн, які приймуть рішення про участь в реалізації проекту. Штабом мав би стати єдиний аналітичний координаційний центр для всіх мобільних національних і об'єднаних СОГ, що працюють в рамках цього проекту на постійній основі при повній готовності виїзду й миттєвого розгортання в екстремальних умовах, причому як на території своєї держави, так й у прикордонних регіонах сусідніх країн СНД. З метою поліпшення якості процесу діяльності МССОГ можуть проводитися міжнародні науково-практичні семінари для постійних членів груп. Адже із кожною новою

справою (як на національному рівні, так і на міждержавному) має зростати професіоналізм і формуватися своєрідний почерк - «кулак команди».

Для перевірки корисності запропонованих рекомендації щодо впровадження інноваційних технологій ефективного контролю соціально-небезпечних статевих аномалій має широко використовуватися метод експериментування. Тим більше, що в останні роки практика соціального експериментування набуває дедалі більшого розвитку як у масштабі всієї країни, так і в окремих галузях. Адже ефективність одна. Вона не може бути юридичною або соціальною, про що зазначають окремі дослідники [12, 562]. Утім розбіжність окремих аспектів ефективності є слідством різних критеріїв її оцінки.

Рівень сексуального здоров'я міцно пов'язаний із якістю освіти, і в тому числі статевого виховання. Просвітництво в цій справі передбачає як надання інформації, так і навчання методам, прийомам та навичкам здорового способу статевого життя, а також виховання в атмосфері безумовного пріоритету цінностей індивідуального і громадського здоров'я в усіх його проявах, сферах, рівнях. Тому пропонуємо на державному рівні невідкладно розробити загальнонаціональну програму системної пропаганди переваг здорового способу сексуального життя, в рамках якої проводити заняття з віктимологічної профілактики, особливо у молодіжному середовищі з метою формування захисної домінанти.

Отже, одним із найважливіших завдань є створення науково обґрунтованої державної системи статевого виховання і сексуальної освіти, до розробки якої, з урахуванням вітчизняного і світового досвіду, мають бути залучені фахівці різного профілю – лікарі, педагоги, юристи, психологи, працівники засобів масової інформації.

Потрібно запровадити довгострокову програму впливу та мінімізації „фонових” явищ, які виступають додатковими стимуляторами сексуальної віктимізації, таких як ведення паразитичного способу життя (жебрацтво та бродяжництво), вживання наркотиків та інших препаратів (токсикоманія), зловживання спиртними напоями, особливою частиною чого є надмірна алкоголізація молодії, соціальні хвороби (венеричні, ВІЛ-інфекція та СНІД), проституція (чоловіча, жіноча, пенітенціарна, дитяча), міграція (легальна, нелегальна).

І наприкінці остання ремарка. Особливе обурення викликає небажання сучасного політичного істеблішменту зупинити стрімку перверсолізацію молодого покоління. За ці невиправні прогалини історія обов'язково потребує відповіді від нас – юристів, педагогів, соціальних працівників і ... нікчемних сучасних політичних діячів. А, може, саме останні до такої деградації суспільства і прагнуть?

ЛІТЕРАТУРА

1. Бартол К. Психологія кримінального поведіння / Пер. с англ. А. Боричева. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2004. – 352 с.
2. Христенко В.Е. Психологія поведіння жертви. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 416 с.
3. Морозова В.О. Адміністративна відповідальність за правопорушення проти громадської моралі: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук / 12.00.07. – Ірпінь, 2003. – 19 с.
4. Присяжнюк І. Проституція: кримінологічні питання, пов'язані з легалізацією // Вісник прокуратури. – 2003. - № 9. – С. 93 – 99.
5. Кримінологічна віктимологія: Навчальний посібник / Моїсєєв Є.М., Джужа О.М., Василевич В.В. та ін.; За заг. ред. проф. О.М. Джужі. – К.: Атака, 2006. – 352 с.
6. Куршев М. Исследование сексуальных преступлений, совершенных с применением наркотиков // Уголовное право. - 2004. - № 2. – С. 126 - 128.
7. Джужа О.М. Запобігання поширенню СНІДу правовими засобами (правовий, кримінологічний і кримінально-виконавчий аспекти): Монографія. - К.: Укр. акад. внутр. справ, 1994. – 214 с.
8. Гуцалюк М. Протидія правопорушенням у мережі Інтернет // Вісник прокуратури. – 2002. - № 6. – С. 98 – 101.
9. Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: Монографія. - Х., 2005. – 198 с.
10. Гаєнко В.І., Лебедев Д.В. Віктимологічні аспекти вивчення особистості жертви при розслідуванні торгівлі людьми // Вісті Кримінологічної асоціації України. – 2004. – Вип. 1. – С. 140.
11. Титаренко О.О., Чепка О.В. Деякі проблеми протидії торгівлі людьми: віктимологічний аспект // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2007. – Спеціальний випуск „Актуальні питання протидії злочинності” № 1. – С. 83 – 92.
12. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина): Підручник / Авт. колектив - Аверін Ю., Авер'янов В., Бельський К., Битяк Ю. та ін.; Керівники – Ю.І. Римаренко, Є.М. Моїсєєв та В.І. Олефір. – К.: КНТ, 2008. – 816 с.